

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
התוכנית ללימודי מגדר

חברה ומגדר
ב.א. שנתי, 2019-2020/תש"פ
מס' קורס: 0-165.1.0113

ד"ר עדי מורנו
יום שני 16:00 – 18:00

תיאור הקורס

בקורס זה נלמד מהו "מגדר" ונבחן כיצד ניתן לנתח סוגיות חברתיות שונות דרך הקטגוריה של "מגדר". נעסוק בסוגיות חברתיות מרכזיות כגון: כוח חברתי, כסף, גוף, בריאות, אלימות, משפחה, מדע, פוליטיקה ועוד. חקר מקומו של המגדר בהבנת החברה יעשה באמצעות שימוש בגישות ופרספקטיבות פמיניסטיות שונות, תוך כדי שימת דגש על רב-גוניותו של השיח הפמיניסטי ועל קיומן של נקודות מבט ודרכים למחשבה פמיניסטית אלטרנטיביות ואף מנוגדות.

מגדר אינה קטגוריה שמופיעה במנותק מקטגוריות חברתיות אחרות. בקורס גם נבחן את נקודות המפגש שבין מגדר, גזע, אתניות, לאום ומעמד בארגון הסדר החברתי.

קורס בסיסי בלימודי מגדר הקורס נועד גם לאפשר לסטודנטיות ולסטודנטים לפתח את היכולת לבחון מחדש דרך פרספקטיבה ביקורתית חוויות ואינטראקציות מחיי היום-יום, חוויות עבר ואמירות שנתפסות כמקובלות מאליו בחברות בנות זמנינו. נראה כיצד חוקרות שונות השתמשו בחוויות החיים שלהן כנקודות פתיחה למחקר פמיניסטי ביקורתי שבוחן ומאתגר את הסדר החברתי הקיים, ונדון בחוויות מחיי היום יום שלנו ומאמצעי התקשורת ונבחן אותן לאור התאוריות הנלמדות בקורס.

חובות הקורס:

הנוכחות בשיעורים, השתתפות פעילה וקריאת חומר ביבליוגרפי **הינם חובה**. סטודנטית שתפסיד יותר משלושה שיעורים (ללא קשר לסיבה) בסמסטר או יותר מחמישה במשך השנה, לא תוכל להגיש את עבודת הסיום. יש לקרוא את המאמרים מדי שבוע ולהשתתף בדיונים באופן פעיל. במהלך הסמסטר תתבקשו להגיש טקסטים קצרים בנושאים שנלמדו בכיתה או המתייחסים לחומרי הקריאה במהלך כל סמסטר יש להגיש עבודת אמצע קצרה בסוף כל סמסטר יש להגיש עבודת בית (ההנחיות להגשת העבודות הקצרות והעבודות המסכמות יופיעו באתר הקורס)

ציון:

השתתפות בדיונים, הכנת שאלת והגשת ניתוח טקסט: 20%
שתי עבודות אמצע סמסטר: 20% (10% כל אחת)
עבודה מסכמת סמסטר א': 30%
עבודה מסכמת סמסטר ב': 30%
תרגול: הקורס כולל תרגול פרונטלי.

הערות:

זהו שיעור שנתי ולא ניתן לקחת אותו סמסטר אחד. יש להגיע בזמן לשיעורים.

התאמות לסטודנטים/יות עם מוגבלויות

אם את/ה רואה עצמך כמי שזקוק/ה להתאמה בשל מוגבלות, אנא יידע/י אותי בהקדם. חלק ממרכיבי הקורס וביניהם המטלות, הדיונים והאופן שבו יתקיימו השיעורים יכולים להיות מותאמים כדי להקל על השתתפותך והתקדמותך. ברגע שתעדכן/י אותי בנוגע לצרכיך נוכל לפנות אל מרכז התמיכה לסטודנטים עם מוגבלויות בדיקנט הסטודנטים כדי ליצור תנאי למידה הולמים שיאפשרו לך הצלחה תוך שמירה על פרטיות מלאה. להלן כתובת האתר של המרכז: (http://in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/support_center.aspx)

הנחיות להשתתפות בקורס

על מנת לאפשר אווירת למידה נעימה אנא הקפידו להגיע לשיעור בזמן, להתעדכן בקריאת הרקע ולהשתתף בדיונים. זכרו כי ההכרה בקיומן של עמדות שונות וסותרות מהווה אחת מאבני-הדרך לקיום סביבת למידה פורייה ולשמירה על עקרון החופש האקדמי. היות שכך, יש להקפיד על דו-שיח מכבד ולהימנע מגילויים של חוסר סובלנות ומהערות שיש בהן התייחסות גזענית או פוגענית למגדר, לאום, נטייה מינית, דת או השתייכות פוליטית.

תוכנית הקורס:

- סמסטר א' -

חטיבה ראשונה: מגדר כתשתית של הבדל חברתי

שיעור 1. מבוא: מושגים מרכזיים

הרצוג, חנה, "מגדר" מתוך רם אורי וברקוביץ ניצה (עורכים) אי/שוויון. (הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן גוריון בנגב, 2007)
מיד, מרגרט, הקדמה + מבוא, מתוך: מין ומזג (רמת גן: הוצאת מסדה, 1974) עמ' 14-7

שיעור 2. כינון המגדר: היבטים היסטוריים וסוציולוגיים

שרי ב. אורטנר, "האם היחס בין הנשי לגברי הוא כמו היחס שבין הטבע לתרבות?" מתוך ינאי, ניצה ואחרות (עורכות) דרכים לחשיבה פמיניסטית: מקראה (תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2007): 25-45.

סימון דה בובואר, פרק המבוא מתוך המין השני, כרך א: עובדות ומיתוסים (תל-אביב, 2001)

שיעור 3. כינון המגדר: מגדר ופרפורמנס מגדרי

זיו, עמליה. "מגדר, דראג ומה קווירי בג'ודית באטלר" מתוך מחשבות מיניות. תיאוריה קווירית, פורנוגרפיה והפוליטיקה של המיניות. (תל אביב: רסלינג, 2013)

West, Candace, and Don H Zimmerman. "Doing Gender." Gender & Society 1.2 (1987): 125-51. Web.

משימה לתרגול: צפייה בפרק מתוך אחת משתי הסדרות הבאות: Ru Paul's Drag Race , Pose
וכתיבת טקסט קצר על האופן בו פרפורמנס מגדרי מתבצע בסדרה

הטיבה שניה: מגדר וכוח
שיעור 4. פוליטיקה מגדרית

חנה הרצוג. "נשים בפוליטיקה ופוליטיקה של נשים" בתוך דפנה יזרעאלי ואחרות. מין, מיגדר, פוליטיקה. (תל אביב : קו אדום, הקבוץ המאוחד, 1999), עמ' 307-355.

שפירא, אסף, "פרק שלישי: הקול הנשי". מתוך ייצוג נשים בפוליטיקה : ישראל במבט השוואתי (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2013) עמ' 51 - 88

שיעור 5: אלימות מגדרית

חסן, מנאר. "הפוליטיקה של הכבוד: הפטריארכיה, המדינה ורצח נשים בשם כבוד המשפחה". בתוך: יזרעאלי ואחרות (עורכות). מין, מגדר ופוליטיקה. (תל אביב: הקיבוץ המאוחד) . עמ' 267-306

קריגל, קרני ופלד, עינת. " הנתיב המוביל מתלות לעצמאות כלכלית בקרב נשים נפגעות אלימות בן זוג: רקע תיאורטי, חסמים ועקרונות פעולה". ביטחון סוציאלי, 2016 מס' 99. עמ' 63 – 93

משימה לתרגול: ערכו רשימה של פרקטיקות שאתן/ם נוקטים/ות בהם על מנת להימנע מפגיעה בחיי היומיום שלכם – כדוגמת הימנעות מהליכה ברחוב חשוך, להודיע לחברה/ עם מי אתן נפגשות ומתי תחזרו, החזקה של ציוד הגנה בתיק היומיום שלכם ועוד.

הטיבה שלישית: הצטלבות מיקומים (Intersectionality)

שיעור 6: intersectionality

Crenshaw, Kimberlé. (1991). "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color," *Stanford Law Review* 43(6): 1241-1299.

שיעור 7: פמיניזם מזרחי

שירן, ויקי. לפענח את הכוח, לברוא עולם חדש. פנים, 22 (2002), 15-22.

שלמה סבירסקי ואתי קונור-אטיאס. נשים במחוז הדרום: פסיפס של אי-שוויון. בתוך: נשים בדרום. מרחב, פריפריה, מגדר. (חרגול הוצאה לאור, 2005)

לתרגול:

פנקר, דורית. בתוך: לאחותי, פוליטיקה פמיניסטית מזרחית (תל אביב: בבל, 2007)

שיעור 8: מגדר וזהות לאומית

אבורביעה-קווידר, סראב. מתמודדות מתוך שוליות: שלושה דורות של נשים בדואיות בנגב. בתוך: נשים בדרום. מרחב, פריפריה, מגדר. (חרגול הוצאה לאור, 2005)

שרה הלמן ותמר רפפורט. (1997) "אלה נשים אשכנזיות, לבד, זונות של ערבים, לא מאמינות באלוהים, ולא אוהבות ארץ-ישראל": "נשים בשחור" ואתגור הסדר החברתי. תיאוריה וביקורת, (10). 1-15

-עבודת אמצע-

שיעור 9: מגדר וזהות מינית

פוקו, מישל. תולדות המיניות I הרצון לדעת. (תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1996) עמ' 39-53

משעלי, יעל. "את זה היא לא קיבלה מהצד שלנו: האם יש לסביות מזרחיות?" מתוך: גרוס ואחרים (עורכים) סקס אחר. מבחר מאמרים בלימודים להט"בים וקוויריים ישראלים (תל אביב: רסלינג, 2016)

שיעור 10: פמיניזם חרדי

רידר-אינדורסקי, אסתי, ושאנין נראות: פמיניזם חרדי: המקרה של "לא נבחרות לא בוחרות" (חיפה: פרדס הוצאה לאור, 2018)

Irshai, Ronit. "Judaism, Gender, and Human Rights." *Judaism, Gender, and Human Rights : The Case of Orthodox Feminism*. 2014. *Religion and the Discourse of Human Rights* (2014) 412-438. Web.

חטיבה רביעית: מגדר בעבודה

שיעור 11: אי/שוויון כלכלי

ברייר-גארב, רוני, אולמרט, דנה, קזין, אורנה ו- תירוש, יופי. 2017. מבוא: אזרחות, גוף, משפחה וייצוגים – זירות של מפגש בין מגדר לקפיטליזם. בתוך: קפיטליזם ומגדר. תל אביב: מכון ון ליר / הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 9-40.

בן-ישראל, רות. 1997. שכר שווה: אשלייה או מציאות. הרהורים לאור חוק שכר שווה לעובדת ולעובדת התשנ"ו – 1996. בתוך: "נשים – הכוח העולה: קידום נשים בעבודה- ניפוץ תקרת הזכוכית". דליה: ספריית פועלים. עמ' 14-36

לתרגול: צמרת-קרצ'ר, הגר, חזן, נעמי, הרצוג, חנה, בסין, יוליה, ברייר-גארב, רוני ו- בן אליהו, הדס. 2018. מדד המגדר אי-שוויון מגדרי בישראל. ירושלים: מכון ון ליר. עמ' 1-20.

שיעור 12: שוק עבודה מפוצל

ארנרייך, ברברה והוכשילד, ראסל ארלי (2006). מבוא. בתוך: ב' ארנרייך וא' ר' הוכשילד (עורכות). האישה הגלובלית: מטפלות, עוזרות ועובדות מין בכלכלה החדשה (ע' 7-23). תל אביב: בבל.*
בנימין, ארלי (2006). במורדות שוק העבודה: מסחור כוח עבודה נשי בישראל. תרבות דמוקרטית. 98-66:(4)10

לתרגול: מבוא: בתוך: קמפ, אדריאנה ורבקה רייכמן, עובדים וזרים : הכלכלה הפוליטית של הגירת עבודה בישראל / .2008.

שיעור 13: תיאוריות מגדריות של צדק כלכלי

פרייזר, ננסי. [1995] 2004. "מחלוקה להכרה? דילמות של צדק בעידן פוסט-סוציאליסטי". בתוך דני פילק ואורי רם (עורכים). שלטון ההון : החברה הישראלית בעידן הגלובלי. תל אביב וירושלים : הוצאת הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר, עמ' 270-297.

-סיכום הסמסטר והכנה לעבודה המסכמת -